

الرحمن الرحيم

"مطالب بیان شده در گزارش‌ها و انتشارات پژوهشگاه و مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضاییه، نتیجه تحقیقات پژوهشگران و بیان‌کننده دیدگاه‌های مؤلفان آنهاست و لزوماً موضع رسمی قوه قضاییه جمهوری اسلامی ایران یا نظرات پژوهشگاه نیست، مگر آن که به آن تصریح شده باشد."

قوه قضائیه

دیدگاه فقهای امامیه در اسباب و احکام فسخ نکاح
و تطبیق آن با قانون مدنی

محمد حدادی

پژوهشگاه قوه قضائیه

۰۰۳۴۰۶۳

سرشناسه	: حیدری، محمد، ۱۳۴۴- Haydari, Mohammad
عنوان و نام پدیدآور	: دیدگاه فقهاء امامیه در اسباب و احکام فسخ نکاح و تطبیق آن با قانون مدنی / پژوهشگر محمد حیدری؛ تهیه و تنظیم پژوهشکده حقوق خصوصی، گروه حقوق خانواده.
مشخصات نشر	: تهران: پژوهشگاه قوه قضاییه: قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۸۷ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۹۷۰۱۶۲-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: زناشویی -- فسخ (فقه)
موضوع	: Marriage -- Annulment (Islamic law)
موضوع	: زناشویی -- فسخ
موضوع	: Marriage -- Annulment
موضوع	: زناشویی (فقه) -- ایران
موضوع	: Marriage (Islamic law) -- Iran
موضوع	: زناشویی -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Marriage law -- Iran
شناسه افزوده	: پژوهشگاه قوه قضاییه، پژوهشکده حقوق خصوصی، کارگروه حقوق خانواده
شناسه افزوده	: ایران، قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات
شناسه افزوده	: پژوهشگاه قوه قضاییه
رده بندی کنگره	: BP۱۸۹/۶
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۷۱۸۹۳۴
وضعیت رکورد	: فیبا

وبسایت: www.jri.ac.ir کدپستی: ۱۹۸۳۸۴۶۵۱۴ تلفکس: ۰۲۱-۲۲۰۹۲۰۶۱
 نشانی: بزرگراه چمران، بزرگراه یادگار امام، بعد از خروجی اوین درکه، پژوهشگاه قوه قضاییه

مرکز مطبوعات و انتشارات
 قوه قضاییه

عنوان: دیدگاه فقهای امامیه در اسباب و احکام فسخ نکاح و تطبیق آن با قانون مدنی

پژوهشگر: محمد حیدری

تهیه و تدوین: پژوهشکده حقوق خصوصی، گروه حقوق خانواده

ویراستار: مصطفی حقانی فضل

صفحه آرایی: مریم کاظمینی

ناشران: پژوهشگاه قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضاییه

شابک: ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۹۷۰ ۱۶۲ - ۱

قیمت: ۵۳/۰۰۰ ریال

تیراژ و نوبت چاپ: ۳۰۰ نسخه - چاپ اول - اردیبهشت ۱۴۰۰

مرکز پخش، فروشگاه و نمایشگاه دائمی: تهران، خیابان حافظ، نبش خیابان سمیه، ساختمان شماره ۳ قوه قضاییه
 شماره های تماس: ۰۲۱-۸۸۱۹۹۹۰۴ - ۰۲۱-۸۸۱۹۹۹۱۳
 وبسایت: www.judpub.ir

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
فصل اول - فسخ نکاح در نظام حقوقی ایران.....	۱۷
مبحث اول - محدوده حقوقی فسخ نکاح.....	۱۷
مبحث دوم - جایگاه فسخ نکاح در قانون مدنی.....	۱۸
فصل دوم - فسخ نکاح در نظام فقه امامیه.....	۲۳
مبحث اول - جایگاه فسخ نکاح در فقه.....	۲۳
مبحث دوم - اصول و دلایل فقهی مورد استناد در حق فسخ نکاح.....	۲۴
گفتار اول - بررسی قاعده تدلیس در اثبات حق فسخ نکاح.....	۲۵
گفتار دوم - بررسی قاعده لاضرر در اثبات حق فسخ نکاح.....	۳۴
گفتار سوم - بررسی دلیل انحصار عیوب موجب حق فسخ نکاح.....	۴۲
گفتار چهارم - بررسی اختصاص برخی عیوب موجب حق فسخ نکاح به زن.....	۴۵
فصل سوم - عیب مشترک جنون موجب فسخ نکاح.....	۴۷
مبحث اول - مبنای حقوقی فسخ نکاح به واسطه جنون.....	۴۷
مبحث دوم - بررسی قانونی حق فسخ نکاح به واسطه جنون.....	۴۸
مبحث سوم - بررسی فقهی حق فسخ نکاح به واسطه جنون.....	۵۲
مبحث چهارم - آرای فقها در مورد جنون موجب فسخ نکاح.....	۵۶
گفتار اول - نظر شیخ مفید(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح.....	۵۶
گفتار دوم - نظر شیخ طوسی(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح.....	۵۶
گفتار سوم - نظر ابن حمزه طوسی(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح.....	۵۷
گفتار چهارم - نظر ابن ادریس حلی(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح.....	۵۸
گفتار پنجم - نظر علامه حلی(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح.....	۵۸
گفتار ششم - نظر شهید ثانی(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح.....	۵۸
گفتار هفتم - نظر محقق اصفهانی(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح.....	۵۹
گفتار هشتم - نظر محقق بحرانی(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح.....	۶۱

- گفتار نهم - نظر سید علی طباطبایی (ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح..... ۶۳
- گفتار دهم - نظر صاحب جواهر (ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح..... ۶۵
- گفتار یازدهم - نظر آیت الله فاضل لنکرانی (ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح..... ۶۸
- گفتار دوازدهم - نظر آیت الله مظاهری در مورد جنون موجب فسخ نکاح.... ۷۲
- فصل چهارم - عیوب اختصاصی زوج موجب حق فسخ نکاح برای زوجه..... ۷۷**
- مبحث اول - خصاء..... ۷۷
- مبحث دوم - عنن..... ۷۸
- گفتار اول - عنن از نظر پزشکی..... ۷۸
- گفتار دوم - راه اثبات عنن از نظر قضایی..... ۸۰
- گفتار سوم - رد دعوای عنن از نظر قضایی..... ۸۱
- مبحث سوم - جَبَّ..... ۸۱
- مبحث چهارم - حق فسخ برای زوجه به واسطه عیوب مختص زوج در قانون مدنی..... ۸۲
- گفتار اول - خصاء در قانون مدنی..... ۸۲
- گفتار دوم - عنن در قانون مدنی..... ۸۴
- گفتار سوم - مقطوعیت آلت تناسلی (جَبَّ) در قانون مدنی..... ۸۶
- مبحث پنجم - بررسی فقهی حق فسخ برای زوجه به واسطه عیوب زوج..... ۸۶
- گفتار اول - بررسی فقهی حق فسخ به واسطه عنن..... ۸۷
- گفتار دوم - بررسی فقهی حق فسخ به واسطه خصاء..... ۹۴
- گفتار سوم - بررسی فقهی حق فسخ به واسطه جَبَّ..... ۹۸
- مبحث ششم - تأسیس قاعده کلی فقهی در مورد عیوب مختص زناشویی..... ۱۰۱
- مبحث هفتم - آرای فقها در مورد عنن..... ۱۰۲
- گفتار اول - نظر شیخ مفید (ره) در مورد عنن..... ۱۰۳
- گفتار دوم - نظر شیخ طوسی (ره) در مورد عنن..... ۱۰۳
- گفتار سوم - نظر شهید ثانی (ره) در مورد عنن..... ۱۰۶

- گفتار چهارم - نظر محقق اصفهانی (ره) در مورد عنن ۱۰۷
- گفتار پنجم - نظر محقق بحرانی (ره) در مورد عنن ۱۰۹
- گفتار ششم - نظر صاحب جواهر (ره) در مورد عنن ۱۱۲
- گفتار هفتم - نظر آیت الله فاضل لنکرانی (ره) در مورد عنن ۱۱۵
- مبحث هشتم - آرای فقها در مورد خصاء ۱۱۶
- گفتار اول - نظر شیخ طوسی (ره) در مورد خصاء ۱۱۷
- گفتار دوم - نظر شهید ثانی (ره) در مورد خصاء ۱۱۷
- گفتار سوم - نظر محقق اصفهانی (ره) در مورد خصاء ۱۱۹
- گفتار چهارم - نظر محقق بحرانی (ره) در مورد خصاء ۱۲۰
- گفتار پنجم - نظر صاحب جواهر (ره) در مورد خصاء ۱۲۲
- گفتار ششم - نظر آیت الله فاضل لنکرانی (ره) در مورد خصاء ۱۲۴
- مبحث نهم - آرای فقها در مورد جَبّ ۱۲۵
- گفتار اول - نظر شیخ طوسی (ره) در مورد جَبّ ۱۲۵
- گفتار دوم - نظر شهید ثانی (ره) در مورد جَبّ ۱۲۶
- گفتار سوم - نظر محقق اصفهانی (ره) در مورد جَبّ ۱۲۹
- گفتار چهارم - نظر محقق بحرانی (ره) در مورد جَبّ ۱۳۰
- گفتار پنجم - نظر صاحب جواهر (ره) در مورد جَبّ ۱۳۱
- گفتار ششم - نظر آیت الله فاضل لنکرانی (ره) در مورد جَبّ ۱۳۳
- فصل پنجم - عیوب اختصاصی زوجه موجب حق فسخ نکاح برای زوج ۱۳۷**
- مبحث اول - قرن ۱۳۸
- مبحث دوم - جذام ۱۳۹
- مبحث سوم - برص ۱۳۹
- مبحث چهارم - افضاء ۱۳۹
- مبحث پنجم - زمین گیری ۱۴۰
- مبحث ششم - نایبایی از هر دو چشم ۱۴۰
- مبحث هفتم - حق فسخ برای زوج به واسطه عیوب مختص زوجه در
قانون مدنی ۱۴۰

- مبحث هشتم - بررسی فقهی حق فسخ برای زوج به واسطه عیوب زوجه..... ۱۴۱
- مبحث نهم - بررسی فقهی حق فسخ به واسطه افضاء..... ۱۴۳
- مبحث دهم - بررسی فقهی حق فسخ به واسطه قرن..... ۱۴۳
- مبحث یازدهم - بررسی فقهی حق فسخ به واسطه عرج..... ۱۴۴
- مبحث دوازدهم - بررسی فقهی حق فسخ به واسطه رتق..... ۱۴۵
- مبحث سیزدهم - بررسی فقهی حق فسخ به واسطه زنا..... ۱۴۵
- مبحث چهاردهم - آرای فقها در مورد حق فسخ به واسطه عیوب زوجه..... ۱۴۷
- گفتار اول - نظر شیخ مفید(ره) در مورد عیوب زوجه..... ۱۴۷
- گفتار دوم - نظر شیخ طوسی(ره) در مورد عیوب زوجه..... ۱۴۸
- گفتار سوم - نظر ابن البراج(ره) در مورد عیوب زوجه..... ۱۴۹
- گفتار چهارم - نظر محقق حلی(ره) در مورد عیوب زوجه..... ۱۵۰
- گفتار پنجم - نظر شهید ثانی(ره) در مورد عیوب زوجه..... ۱۵۰
- گفتار ششم - نظر محقق اصفهانی(ره) در مورد عیوب زوجه..... ۱۵۸
- گفتار هفتم - نظر محقق بحرانی(ره) در مورد عیوب زوجه..... ۱۶۲
- گفتار هشتم - نظر صاحب جواهر(ره) در مورد عیوب زوجه..... ۱۷۷
- گفتار نهم - نظر آیت الله فاضل لنکرانی(ره) در مورد عیوب زوجه..... ۱۸۶
- فصل ششم - تخلف از شرط صفت موجب حق فسخ نکاح برای زوجین..... ۱۹۱**
- مبحث اول - فسخ نکاح به واسطه تخلف از شرط صفت در قانون مدنی..... ۱۹۱
- مبحث دوم - شرط مصرح و شرط بنایی در عقد نکاح..... ۱۹۱
- مبحث سوم - رابطه تخلف از شرط صفت و تدلیس در فسخ نکاح..... ۱۹۳
- مبحث چهارم - آرای فقها در حق فسخ نکاح به واسطه تخلف از شرط صفت و تدلیس..... ۱۹۶
- گفتار اول - نظر شیخ طوسی(ره) در فسخ نکاح به واسطه تخلف از شرط صفت..... ۱۹۷
- گفتار دوم - نظر شهید ثانی(ره) در فسخ نکاح به واسطه تخلف از شرط صفت و تدلیس..... ۱۹۸
- گفتار سوم - نظر محقق بحرانی(ره) در فسخ نکاح به واسطه تخلف از شرط صفت و تدلیس..... ۲۰۰

گفتار چهارم - نظر محقق اصفهانی(ره) در فسخ نکاح به واسطه تخلف از شرط صفت و تدلیس	۲۰۳
گفتار پنجم - نظر صاحب جواهر(ره) در فسخ نکاح به واسطه تخلف از شرط صفت و تدلیس	۲۰۷
گفتار ششم - نظر آیت الله فاضل لنکرانی(ره) در فسخ نکاح به واسطه تخلف از شرط صفت و تدلیس.....	۲۱۳
فصل هفتم - احکام مربوط به حق فسخ نکاح و آثار آن	۲۱۷
مبحث اول - وجود عیب در زن در حال عقد نکاح از نظر قانون مدنی	۲۱۷
مبحث دوم - آرای فقها در مورد وجود عیب در زن در حال عقد نکاح.....	۲۱۸
گفتار اول - نظر شیخ طوسی(ره) در مورد وجود عیب در زن در حال عقد نکاح.....	۲۱۸
گفتار دوم - نظر شهید ثانی(ره) در مورد وجود عیب در زن در حال عقد نکاح.....	۲۱۹
گفتار سوم - نظر محقق اصفهانی(ره) در مورد وجود عیب در زن در حال عقد نکاح.....	۲۲۰
گفتار چهارم - نظر صاحب جواهر(ره) در مورد وجود عیب در زن در حال عقد نکاح.....	۲۲۲
مبحث سوم - وجود عیوب در مرد در حال عقد نکاح از نظر قانون مدنی	۲۲۳
مبحث چهارم - آرای فقها در مورد وجود عیب در مرد در حال عقد.....	۲۲۴
گفتار اول - نظر شیخ طوسی(ره) در مورد وجود عیب در مرد در حال عقد.....	۲۲۴
گفتار دوم - نظر محقق بحرانی(ره) در مورد وجود عیب در مرد در حال عقد.....	۲۲۴
گفتار سوم - نظر محقق اصفهانی(ره) در مورد وجود عیب در مرد در حال عقد	۲۲۵
گفتار چهارم - نظر صاحب جواهر(ره) در مورد وجود عیب در مرد در حال عقد	۲۲۶
گفتار پنجم - نظر آیت الله فاضل لنکرانی(ره) در مورد وجود عیب در مرد در حال عقد	۲۲۶

- مبحث پنجم - جهل به عیب قبل از عقد در قانون مدنی..... ۲۲۷
- مبحث ششم - آرای فقها در مورد جهل به عیب قبل از عقد..... ۲۲۷
- گفتار اول - نظر شیخ طوسی(ره) در مورد جهل به عیب قبل از عقد..... ۲۲۷
- گفتار دوم - نظر محقق اصفهانی(ره) در مورد جهل به عیب قبل از عقد..... ۲۲۷
- گفتار سوم - نظر صاحب جواهر(ره) در مورد جهل به عیب قبل از عقد..... ۲۲۸
- مبحث هفتم - فوریت اعمال حق فسخ نکاح در قانون مدنی..... ۲۲۹
- مبحث هشتم - آرای فقها در مورد فوریت اعمال حق فسخ نکاح..... ۲۳۱
- گفتار اول - نظر شیخ طوسی(ره) در مورد فوریت اعمال حق فسخ نکاح..... ۲۳۱
- گفتار دوم - نظر شهید ثانی(ره) در مورد فوریت اعمال حق فسخ نکاح..... ۲۳۲
- گفتار سوم - نظر محقق بحرانی(ره) در مورد فوریت اعمال حق فسخ نکاح..... ۲۳۳
- گفتار چهارم - نظر محقق اصفهانی(ره) در مورد فوریت اعمال حق فسخ نکاح..... ۲۳۳
- گفتار پنجم - نظر صاحب جواهر(ره) در مورد فوریت اعمال حق فسخ نکاح..... ۲۳۴
- گفتار ششم - نظر آیت الله فاضل لنکرانی(ره) در مورد فوریت اعمال حق فسخ نکاح..... ۲۳۶
- مبحث نهم - آرای فقها در مورد ترافیعی بودن فسخ نکاح..... ۲۳۷
- گفتار اول - نظر شیخ طوسی(ره) در مورد ترافیعی بودن فسخ نکاح..... ۲۳۷
- گفتار دوم - نظر شهید ثانی(ره) در مورد ترافیعی بودن فسخ نکاح..... ۲۳۸
- گفتار سوم - نظر محقق بحرانی(ره) در مورد ترافیعی بودن فسخ نکاح..... ۲۳۹
- گفتار چهارم - نظر محقق اصفهانی(ره) در مورد ترافیعی بودن فسخ نکاح..... ۲۳۹
- گفتار پنجم - نظر صاحب جواهر(ره) در مورد ترافیعی بودن فسخ نکاح..... ۲۴۰
- گفتار ششم - نظر آیت الله فاضل لنکرانی(ره) در مورد ترافیعی بودن فسخ نکاح..... ۲۴۱
- گفتار هفتم - نظر آیت الله مظاهری در مورد ترافیعی بودن فسخ نکاح..... ۲۴۲
- مبحث دهم - نظریات فقها در ادله اثبات عیوب به طور کلی..... ۲۴۳
- گفتار اول - نظر شیخ طوسی(ره) در ادله اثبات عیوب به طور کلی..... ۲۴۳
- گفتار دوم - نظر شهید ثانی(ره) در ادله اثبات عیوب به طور کلی..... ۲۴۳
- گفتار سوم - نظر محقق اصفهانی(ره) در ادله اثبات عیوب به طور کلی..... ۲۴۳

- گفتار چهارم - نظر صاحب جواهر(ره) در ادله اثبات عیوب به طور کلی ۲۴۳
- گفتار پنجم - نظر آیت الله فاضل لنکرانی(ره) در ادله اثبات عیوب به طور کلی ۲۴۴
- مبحث یازدهم - نظریات فقها در ادله اثبات عنن ۲۴۴
- گفتار اول - نظر شهید ثانی(ره) در ادله اثبات عنن ۲۴۴
- گفتار دوم - نظر محقق بحرانی(ره) در ادله اثبات عنن ۲۴۸
- گفتار سوم - نظر محقق اصفهانی(ره) در ادله اثبات عنن ۲۵۱
- گفتار چهارم - نظر صاحب جواهر(ره) در ادله اثبات عنن ۲۵۳
- مبحث دوازدهم - نظریات فقها در مسئول پرداخت مهر در فسخ نکاح ۲۶۱
- گفتار اول - نظر شیخ طوسی(ره) در مسئول پرداخت مهر در فسخ نکاح ۲۶۱
- گفتار دوم - نظر شهید ثانی(ره) در مسئول پرداخت مهر در فسخ نکاح ۲۶۳
- گفتار سوم - نظر محقق بحرانی(ره) در مسئول پرداخت مهر در فسخ نکاح ۲۶۷
- گفتار چهارم - نظر محقق اصفهانی(ره) در مورد مسئول پرداخت مهر در فسخ نکاح ۲۷۱
- گفتار پنجم - نظر صاحب جواهر(ره) در مورد مسئول پرداخت مهر در فسخ نکاح ۲۷۳
- گفتار ششم - نظر آیت الله فاضل لنکرانی(ره) در مورد مسئول پرداخت مهر در فسخ نکاح ۲۸۱
- گفتار هفتم - نظر آیت الله مظاهری در مورد مسئول پرداخت مهر در فسخ نکاح ۲۸۱
- فهرست منابع ۲۸۵

مقدمه

قسمت اعظم قانون مدنی ما از فقه امامیه گرفته شده و قانون‌گذار سعی نموده است مواد قانونی را بر اساس اقوال مشهور فقهای عظام تنظیم نماید و در هر موضوعی که قول مشهور و مورد اتفاق نیافته، به سکوت یا اجمال گذرانده است و چون در مباحث مربوط به احوال شخصیه، ابواب نکاح و طلاق، در بسیاری از موارد اختلاف نظر بین فقها وجود دارد و قول مشهور یافت نشده است، لذا خلأ قانونی در این موارد فراوان دیده می‌شود. طبق اصل ۱۶۷ قانون اساسی^۱ و ماده ۳ قانون آیین دادرسی مدنی،^۲ در موارد سکوت یا نقص یا اجمال یا تعارض قوانین، در رسیدگی به موضوعات احوال شخصیه، خصوصاً مباحث نکاح و انحلال آن، قاضی باید با مراجعه به منابع فقهی و فتاوی معتبر، حکم قضیه را پیدا کند. از طرفی عمده مواد قانون مدنی در موضوع نکاح^۳ و طلاق بر اساس فقه امامیه تنظیم شده است. بنابراین یکی از عوامل فهم عمیق آن، آشنایی با آرای فقهای شیعه است. اجمال و نقص مقررات در این باب ضرورت بررسی مبانی فقهی مواد قانون مدنی در بحث انحلال نکاح و مخصوصاً مبحث فسخ نکاح را آشکار می‌سازد.

از سوی دیگر در دادگاه‌های خانواده در پرونده‌های با موضوع فسخ نکاح، قضات به مواد قانونی استناد می‌کنند و در پاره‌ای از اوقات اجمال یا ابهام آنها قاضی را با درک ناقصی از موضوع و حکم وامی‌نهد. در اینجا ضرورت دسترسی آسان به منابع عظیم فقهی آشکارتر می‌گردد.

۱. قاضی موظف است کوشش کند حکم هر دعوا را در قوانین مدونه بیابد و اگر نیابد با استناد به منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر حکم قضیه را صادر نماید و نمی‌تواند به بهانه سکوت یا نقص یا اجمال یا تعارض قوانین مدونه از رسیدگی به دعوا و صدور حکم امتناع ورزد (اصل یکصد و شصت و هفتم قانون اساسی).
۲. قضات دادگاه‌ها موظفانند موافق قوانین به دعاوی رسیدگی کرده، حکم مقتضی صادر یا فصل خصومت نمایند. در صورتی که قوانین موضوعه کامل یا صریح نبوده یا متعارض باشند یا اصلاً قانونی در قضیه مطروحه وجود نداشته باشد، با استناد به منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر و اصول حقوقی که مغایر با موازین شرعی نباشد، حکم قضیه را صادر نمایند و نمی‌توانند به بهانه سکوت یا نقص یا اجمال یا تعارض قوانین از رسیدگی به دعوا و صدور حکم امتناع ورزند والا مستتکف از احقاق حق شناخته شده و به مجازات آن محکوم خواهند شد (ماده ۳ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی).
۳. نکاح در حقوق مدنی ایران کاملاً از حقوق امامیه اقتباس شده است (امامی، حقوق مدنی، ج ۴، ص ۲۶۸).

از سوی دیگر دگرگونی جامعه و مقتضیات زمان و به وجود آمدن پرسش‌هایی در مسائل حقوق خانواده و فقد قانون متناسب و گویا برای حل مشکلات در این زمینه ضرورت وضع قوانین جدید را ایجاد می‌کند. قانون‌گذار در وضع قانون در احوال شخصیه، خصوصاً در موضوع نکاح و طلاق، علاوه بر شناخت عمیق و همه جانبه اوضاع اجتماعی، نیاز مهم‌تری به شناخت عمیق مبانی فقهی دارد تا هم بتواند به درستی طبق موازین شرع مقدس وضع مقررات نماید و هم از راه حل‌هایی که در منابع بی‌کران فقهی توسط فقه‌های بزرگ ما در طول بیش از هزار سال در کتب فقهی ارائه شده است، در تدوین قوانین استفاده نماید.

از آنجا که دسترسی به منابع فقهی و درک درست آنها نیاز به تخصص و مطالعه عمیق و طولانی دارد، کارهای پژوهشی در این زمینه ضرورت می‌یابد. به همین جهت در موضوع بحث که با عنوان «دیدگاه فقه‌های امامیه در اسباب و احکام فسخ نکاح و تطبیق آن با قانون مدنی» مطرح شده، سعی شده است منابع مهم فقهی مواد قانون مدنی در موضوع فسخ نکاح به تفصیل استخراج شود و متناسب با مواد مذکور در قانون، به صورت تطبیقی عرضه گردد که عمدتاً به صورت گزارش مفصلی از آرا و نظریات فقه‌های متقدم است. در برخی موضوعات نیز تحلیل‌های فقهی کوتاهی از فقه‌های معاصر ارائه می‌شود که حاوی نظریات جدید در ماهیت فسخ نکاح و توسعه موارد آن در غیر عیوب مصرح در قانون است.

در نوشته پیش رو از آنجا که مواد مربوط به فسخ نکاح در قانون مدنی در فصل اول با عنوان (در مورد امکان فسخ نکاح) زیرمجموعه باب دوم کتاب هفتم با عنوان (در انحلال عقد نکاح) مطرح شده است، به پیروی از قانون مدنی، در بخش اول بحث فسخ نکاح در نظام قانونی ایران آغاز و در مورد جایگاه این بحث در حقوق ما و قانون سخن گفته می‌شود، سپس در بخش دوم درباره جایگاه فسخ نکاح در نظام فقه امامیه بحث خواهد شد و اصول و دلایل فقهی حق فسخ نکاح از نظر اصل اولی در این موضوع و قاعده تدلیس و قاعده لاضرر در اثبات این حق و تحلیلی فقهی در مورد انحصار و اختصاص عیوب موجب حق فسخ نکاح مطرح خواهد شد.

در بخش سوم در مورد عیب مشترک بین زوجین، یعنی جنون، بحث خواهد

شد و مستندات قانونی و فقهی آن مورد بررسی قرار خواهد گرفت و نظریات فقها در مورد جنون موجب حق فسخ نکاح به تفصیل مطرح می‌شود.

در بخش چهارم عیوب اختصاصی زوج که موجب حق فسخ برای زوجه می‌گردد مورد بحث قرار می‌گیرد. این عیوب که طبق قانون مدنی عبارت‌اند از خِصاء و عَنَن و جَبَّ، از نظر ماهیت مورد بررسی قرار گرفته، در خصوص عنن از نظر پزشکی و راه اثبات آن و رد دعوی عنن بحث می‌شود و مستندات قانونی و فقهی این سه عیب که مربوط به عیوب زناشویی است بررسی و نظریات فقها در این مورد به تفصیل تبیین می‌شود.

در بخش پنجم عیوب اختصاصی زوجه که موجب حق فسخ برای زوج می‌گردد مورد بحث قرار می‌گیرد. این عیوب که طبق قانون مدنی عبارت‌اند از قرن، جذام، برص، افضاء، زمین‌گیری و نابینایی از هر دو چشم، از نظر ماهیت مورد بررسی قرار گرفته، در مورد مستندات قانونی و فقهی آن بحث می‌شود و نظریات فقهای عظام در این خصوص به تفصیل ارائه و تبیین می‌گردد.

در بخش ششم تخلف از شرط صفت که موجب حق فسخ نکاح می‌شود مورد بحث قرار می‌گیرد و در مورد شرط مصرح و شرط بنایی و تأثیر آن در حق فسخ نکاح بحث می‌شود. سپس درباره رابطه تخلف از شرط صفت و تدلیس در ایجاد حق فسخ نکاح مطالبی مطرح و بعد از آن نظریات فقها در این مورد به تفصیل بیان خواهد گردید.

در بخش هفتم تحت عنوان احکام مربوط به حق فسخ نکاح و آثار آن، بحث ادامه می‌یابد و لزوم وجود عیب در زوجه و در زوج در حال عقد نکاح برای ایجاد حق فسخ و نیز موضوع جهل به عیب قبل از عقد و فوریت اعمال حق فسخ و ادله اثبات دعوی فسخ و توافقی بودن آن و مسئولیت پرداخت خسارات در فسخ نکاح از نظر قانون مدنی و فقه مورد بررسی قرار می‌گیرد و نظریات فقهای عظام در این موضوعات به تفصیل تبیین و ارائه می‌گردد.